

3.TURİZM ŞÛRASI

Tam Zamanı

1-3 Kasım 2017 - Ankara

Çevre-Planlama-Altyapı Komisyonu

Raportörler
Gürdal BOZKURT
Özgür ALMAÇ

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Turizm sektörünün mevcut durumunun değerlendirilmesi ve geleceğe yönelik ulusal bir turizm politikasının oluşturulabilmesi hedefiyle düzenlenen 3. Turizm Şûrası kapsamında oluşturulan 13 komisyondan biri Çevre- Planlama-Altyapı komisyonudur. Komisyon çalışmaları kapsamında çevresel, tarihî ve kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması yaklaşımının ve yöntemlerinin turizm planlamasında göz önünde bulundurulması, iklim değişikliğinin etkilerinin değerlendirilmesi, turizm planlamasının ihtisaslaşmış bir kurum tarafından bütüncül olarak sürdürülmesi, destinasyon yönetimi ve sürdürülebilirlik yaklaşımıyla yeni bir turizm planlaması anlayışının ortaya konulması, turizm planlamasına yön veren yasal çerçevenin güncel gelişmeler ışığında gözden geçirilmesi, altyapı eksikliklerinin giderilmesine yönelik merkezi ve yerel yönetimler ile kamu özel sektör işbirliklerinin gözetileceği alan yönetimi anlayışının gündeme alınması üzerinde durulmuştur.

Komisyon üyeleri tarafından komisyon toplantılarında gündeme getirilen konular çevreye duyarlı yaklaşımlar ve sürdürülebilir turizm planlaması önerileri, turizm gelişiminin yoğun olarak gerçekleştiği bölgelerde çevreye yönelik önlemlerin alınması ve altyapı sorunlarının giderilmesine yönelik öneriler olarak çevre-planlama-altyapı başlıkları ile örtüşür şekilde birlikte ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışmalar Çevre, Planlama ve Altyapı olmak üzere üç ana başlıkta değerlendirilmiştir.

ÇEVRE

Turizme kaynak oluşturan çevresel değerlerin, turizm yatırım ve faaliyetleri ile zarar görmesini engelleyebilmek ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çevre koruma ve kullanma anlayışının ön plana çıkarılması gerekmektedir. Çevre kaygılarının içselleştirilmesi ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanabilmesi amacıyla "Sürdürülebilir Turizm İçin Çevre Stratejisi"nin oluşturulması, tesis bazında yapılmasının yanı sıra bölge bazında da çevresel etkilerin değerlendirilmesi sürdürülebilir gelişme ve taşıma kapasitesi yaklaşımının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramının turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği olarak değil çevresel sürdürülebilirlik temeline oturtulması, ulusal gelişme stratejilerinin bu bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir. En ideal şekliyle sürdürülebilir turizm, "sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temeli üzerinde, gelecek nesiller için kaynakları korurken ve fırsatları geliştirirken turistlerin ve misafir

kabul eden bölgelerin gereksinimlerini karşılayan turizm gelişmesi" olarak tanımlanır.

Sürdürülebilir turizm, hangi turizm çeşidi olursa olsun, çevresel değerlerin turizmin temel ögesi olarak korunmasını, turizm faaliyetlerinin çevreye sorumlu bir şekilde yürütülmesini ve turizmin ekonomik gelişmesi ile çevresel değerlerin korunması çabalarının eşgüdümle yürütülmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

Sürdürülebilir bir turizm ancak; (a) çevresel ve ekolojik anlamda sürdürülebilir, (b) ekonomik anlamda uygulanabilir, (c) sosyal anlamda kapsayıcı ve kabul edilebilir özelliklere bağlı olarak, çevreci bir yönetim ve planlama ile gerçekleştirme olasılığına sahiptir.

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinin ve Turizm Merkezlerinin ilanı aşamasından planlama ve uygulama süreçlerinin sonuçlanmasına kadarki tüm aşamalarda çevresel değerlerin korunmasını sağlamak ve sürdürülebilirliği teminat altına almak için kapsamlı bir stratejik çevresel değerlendirme yapılmalı ve korunacak olan doğal çevre (su, hava, toprak, flora, fauna, habitat, kıyı ve karasal ekosistemler) ve tarihsel, kentsel ve arkeolojik değerlerin taşıma kapasiteleri göz önüne alınmalıdır.

Bu konuda önemli bir araç olan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecini desteklemek, güçlendirmek ve aynı zamanda bölgesel anlamda birden fazla projenin kümülatif etkilerinin değerlendirilmesinin sağlanması amacıyla havza bazında ya da bölgesel ve geniş ölçekte bir çevresel değerlendirme yapılmak üzere ÇED'in üst aşaması olarak geliştirilen Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) sürecinin turizm planlamasında da etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

Ülkemiz küresel ısınmadan en fazla etkilenecek ülkelerden birisidir. Türkiye'nin özellikle çölleşme tehlikesi bulunan İç Anadolu, Güney Doğu Anadolu gibi kurak bölgelerinin yanında özellikle Ege ve Akdeniz Bölgeleri gibi yarı kurak ve yarı nemli bölgelerinde tarım, ormancılık ve su kaynakları açısından olumsuz etkilere yol açacağı uyarıları yapılmaktadır. İklim değişikliğinin su kaynaklarına, tarım ve orman yapısına etkilerinin yanında aşırı sıcaklık artışıyla yaz sezonu içinde turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin zorlaşacağı dönemlerin oluşması ve turizm sezonunda kaymalar, kuzey bölgelerde

sıcaklık artışları nedeniyle turizm sezonunun uzaması, kış turizmi sezonunun kısalması veya ortadan kalkması gibi turizm sektörüne olumsuz ve olumlu etkileri olacağı değerlendirilmektedir.

Bunun yanında turizm sektörünün tüm dolaylı sektörleri de göz önünde bulundurulduğunda iklim değişikliğine etki eden olumsuz çevresel etkiler oluşturan sektörlerden biri olması da dikkate alınarak -yapılan araştırmalar, turizm ve seyahat sektörünün küresel sera gazı salımındaki payının yüzde 12'lere ulaştığını göstermektedir- turizm sektörü, iklim değişikliği çerçevesindeki değerlendirmelerde hem etkileyen hem de etkilenen boyutuyla ele alınmıştır. Bu kapsamda turizmin çevreye olumsuz etkilerinin en aza indirilmesine yönelik çevresel değerlendirme yaklaşımlarının içselleştirilmesi üzerinde durulmuştur.

2017 yılında Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan "Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Raporu"nda "sürdürülebilir çevre", "doğal kaynaklar", "insan kaynağı ve işgücü" gibi 14 başlıkta belirlenen göstergeler çerçevesinde yapılan ülkeler sıralamasında Türkiye 136 ülke arasında sürdürülebilir çevre başlığında 112., doğal kaynaklar başlığında 70., genel sıralamada ise 44. sırayı almaktadır. Turizm sektöründe rekabet ettiğimiz ülkeler daha üst sıralarda bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye turist sayısı ve turizm gelirleri açısından 2015 yılında 6. ve 12. sıraları alırken 2016 yılında 10. ve 17. sıralara gerilemiştir. Bu konuda gerekli önlemlerin alınmasının gerektiği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte 2017 yılı ilk 9 aylık verilerine göre turist sayısında umut verici bir artış söz konusudur.

Ülkemizde çevreye duyarlı tesislerin belgelendirilmesine ve teşvik edilmesine yönelik "Yeşil Yıldız" ve "Yeşil Anahtar" gibi uygulamalar ve plajlarda su kirliliğinin önlenmesi ve çevresel bir yönetim anlayışıyla yönetilmesinin sağlanması amacıyla yürütülen "Mavi Bayrak" Programı gibi uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamaların yaygınlaştırılması ve kurumlar arası koordinasyonun geliştirilmesi gerekmektedir. Dünyada en tanınmış eko etiket olan "Mavi Bayrak"ta Türkiye'nin tekrar Dünya ikinciliğine çıkabilmesi mümkündür. Bu aşama numune alma noktalarının artırılması ve üç Bakanlık (Çevre ve Şehircilik-Sağlık- Kültür ve Turizm) ve yerel yönetimlerin koordineli bir şekilde çalışması ile sağlanabilir.

Ülkemizde turizmin en yoğun gerçekleştiği kıyı bölgeleri hızlı ve düzensiz yapılaşma, kontrolsüz büyüme sonucu kıyıların doğal yapısının bozulması, alt-

yapı eksiklikleri, biyolojik çeşitliliğin ve doğal hayatın tahribatı gibi sürdürülebilirlik sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Kıyıların kamuya açık şekilde, doğal yapısı korunarak sürdürülebilir kullanımını sağlamak üzere kıyı sularını ve kara alanlarını kapsayan kıyı ekosistemlerine yönelik bütünlük kıyı alan yönetimi anlayışının politika oluşturma, planlama ve uygulama süreçlerine entegre edilmesi gereği bulunmaktadır.

Bu değerlendirmeler kapsamında aşağıda yer alan öneriler oluşturulmuştur;

- 1.** Her ölçekteki turizm planlama çalışmalarında çevresel önceliklerin benimsenmesi için kurumlar arası etkin koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.
- 2.** SÇD uygulamasının kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinin ilanı ve planlamasına yönelik süreçlere entegre edilmesi sağlanmalıdır.
- 3.** Turizm stratejilerinin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla değerlendirilmesi, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerinin belirlenmesi ve çevre duyarlı turizm stratejilerinin geliştirilebilmesi amacıyla Türkiye Turizm Stratejisi-2023 Belgesi revizyon çalışmasında çevresel etkiler göz önüne alınmalıdır.
- 4.** Bir bölgenin turizm alanı /bölgesi ilan edilmesi ve tesis planlaması yapılması durumunda Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bu konudaki uzman kuruluş olarak o bölgenin seçilmesine sebep olan çevresel güzellik ve özelliklerin korunmasını sağlamak ve sürdürülebilirliği teminat altına almak için kapsamlı bir stratejik çevresel değerlendirmesi yapılması ve korunacak olan doğal çevre (su, hava, toprak, flora, fauna, habitat, kıyı ve karasal ekosistemler) ve tarihsel, kentsel ve arkeolojik değerlerin taşıma kapasitelerinin göz önünde bulundurulması sağlanmalıdır.
- 5.** Turizm ve çevreyi olumsuz etkilememesi için kıyılar ve kapalı koylarda kültür balıkçılığına izin verilmemeli ve açık denizde yapılması teşvik edilmelidir.
- 6.** Turizm yatırımları ve tesisleri ile turizmi olumsuz etkileyen diğer yatırım ve faaliyetlere ilişkin ÇED raporlarına esas oluşturan rapor formatlarının hazırlanmasında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının koordineli olarak çalışması ve onaylanması aşamasında ve izleme süreçlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığının etkin bir biçimde yer alması sağlanmalıdır.

7. Turizm politikaları ve yatırımlarında sürdürülebilirlik kavramının ekonomik sürdürülebilirlik tanımının ötesinde “çevresel sürdürülebilirlik” temeline de oturtulması sağlanmalıdır.

8. Korunan alanların turizm amaçlı kullanımı söz konusu olduğunda koruma ilkeleri ve nedenleri ile bağlantılı çevre duyarlı planlama ve uygulamaların ilgili tüm Bakanlıkların koordineli bir şekilde çalışması ile geliştirilmesi gerekmektedir.

9. SÇD ve yatırım bazında ÇED süreçlerinde iklim değişikliği etkilerinin dikkate alınması sağlanmalıdır.

10. Bütünleşik kıyı alan yönetimi yaklaşımında havza yönetimi anlayışı ile iç suların da kıyı alanına etkilerinin önlenmesine yönelik olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığının koordineli bir şekilde çalışması sağlanmalıdır.

11. Türkiye'nin seyahat ve turizm rekabetçilik endeksinde daha üst seviyelere çıkabilmesi için, endekste geride olduğumuz sürdürülebilir çevre ve doğal kaynaklar açısından küresel sürdürülebilir turizm ölçütleri yapılacak tüm çalışmalarda kullanılarak turizm çevre ilişkisinin sürdürülebilir bir eksene çekilmesi için yerel yönetimler, işletmeciler ve ziyaretçiler başta olmak üzere tüm paydaşların bilinç düzeyi güçlendirilmeli ve gerekli denetim ve yaptırımlar uygulamaya konulmalıdır.

12. Sürdürülebilir turizm için doğal ve kültürel mirası koruyan çevre odaklı bir gelişme gerekliliğinden hareketle bölgesel kalkınma ve sürdürülebilir turizmin bir arada değerlendirilmesi amacıyla turizm sektörü tarafından yeşil büyüme, eko-etkin, temiz üretim ve eko-tasarım konularına ağırlık verilmelidir. Yatırımın; enerji, su ve atık ile ilgili maliyetlerini azaltan ve biyolojik çeşitliliğin, ekosistemlerin, kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunan turizmde yeşil büyüme uygulamaları desteklenmelidir.

Turizm sektörünün iklim değişikliği konusunda etkilenen ve etkileyen sektör durumunda bulunması nedeniyle her iki yönden değerlendirme yapıldığında:

13. İklim değişikliğine uyum kapsamında ülkemizde küresel ısınmanın turizm sektöründe yol açabileceği muhtemel gelir ve iş kayıpları ile sezon ve destinasyon kaymalarını farklı senaryolar altında ele alan çalışmaların yapılması,

14. Türkiye'nin güney ve batı bölgelerinde Turizm İklim Endeksine (Tourism Climate Index) göre sıcaklığı 40 °C dereceyi aşacak gün sayısının artacağı göz önünde bulundurularak turizm sezonunun yeniden planlanması,
15. Deniz seviyesinin yükselmesiyle kıyı yapılarının etkileneceği gerçeğinden hareketle kıyı planlamasına yönelik yaklaşımın gözden geçirilmesi,
16. Kış turizmine yönelik yatırımların küresel ısınma nedeniyle olumsuz yönde etkileneceği noktasından hareketle Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanan "Kış Turizmi Strateji Belgesi"nde iklim değişikliği etkilerinin göz önünde bulundurulması,
17. Turizm sektörünün ana bileşenlerinden kaynaklanan sera gazı salımlarının azaltılmasına yönelik planlama ve uygulama yöntemlerinin arttırılması,
18. Konaklama tesislerinin çevresel etkilerinin en aza indirilmesine yönelik denetim ve yeşil yıldız, yeşil anahtar, mavi bayrak, mavi kart gibi belgelendirme sistemlerinin kriterleri yeniden gözden geçirilerek tüm tesisleri kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi,
19. Kısa mesafeli ulaşım ihtiyaçlarına yönelik hızlı tren kullanımının teşvik edilmesi,
20. Hava trafiği ve operasyonlarının optimize edileceği bir yönetim sisteminin geliştirilmesi, temin edilmelidir.
21. Turizm tesislerinin yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı ve enerji verimliliği uygulamaları teşvik edilmelidir.
22. İklim değişikliğinin turizm açısından önem taşıyan tarihî ve kültürel miras üzerinde yol açacağı tehditleri belirleyerek bunlara yönelik önlemler projelendirilmelidir.
23. İklim değişikliğine yol açan sera gazı salımlarını azaltan tesisler ödüllendirilmelidir.
24. Turizm faaliyetlerinin yutak alanlar üzerinde oluşturacağı tehditlerin bertarafına her türlü plan kararında, turizm alanı belirlenmesinde ve projelendirilmede dikkat edilmesini sağlamak üzere gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

25. Kıyıların korunması amacıyla “Kıyıdan yararlanma usul ve esaslarının belirlenmesi” ve organizasyon yapılması, planlama ve uygulama birimlerinin entegrasyonu, kıyı sularının karasal alanların ve kıyı ekosisteminin taşıma kapasitesi tespiti yapılarak planlanması ve uygulamasını kapsayan “bütünleşik kıyı alanları planlaması ve yönetimi” yaklaşımı uygulanmalıdır.

26. Turizm tesislerinin, başta deprem olmak üzere tüm afet risklerinin ivedilikle belirlenmesi ve bu riskleri asgariye indirecek mekanizmaların uygulamaya konulması sağlanmalıdır.

27. Turizm tesislerinin, başta deprem olmak üzere tüm afet risklerine karşı güçlendirme/ yeniden inşa maliyetlerinin uygun koşullarda karşılanmasına yönelik finansman mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir.

28. Bakanlıklar arası ortak çalışma gruplarının kurulması ve yatırım bazında değil etkilenme düzeylerine bağlı olarak hangi çevresel değerler için hangi seviyede önlem, telafi edici tedbir veya yasak getirilmesi hususlarında ortak ilkesel yaklaşım ve ölçülerin oluşturulması gerekmektedir.

PLANLAMA

Ülkemizde turizm faaliyetlerine yönelik düzenlemeler 70 li yıllarda devlet eliyle gerçekleştirilen öncü projeler ve müdahalelerle başlamış, 80 li yıllarda Turizmi Teşvik Kanunu’nun çıkartılması, planlama-turizm yatırımları için arsa üretimi-tahsis ve tesislerin belgelendirilmesine yönelik faaliyetlerle günümüz yatak sayısına ve konaklama altyapısına ulaşılmıştır.

Dünya turizmindeki yeni eğilimler ve talepler doğrultusunda bugüne kadar izlenen strateji ve politikalarda yeni düzenlemeler yapılarak, yeni hedeflere yönelik dinamik, stratejik planlamaya geçilmesi zorunludur. Bu doğrultuda; deniz-kum-güneş üçlemesinin getirdiği, kıyılarda turizm kullanımlarına yönelik planlamanın yanı sıra farklı turizm türlerine ve yeni tüketici tercihlerine dayalı bir planlama anlayışına geçilmesi zorunlu hale gelmektedir. Burada hedef, kongre-fuar turizmi, kültür turizmi, doğa turizmi, ekoturizm, spor turizmi, temalı parklar, safari parklar, eğlence merkezleri, sağlık ve termal turizmi, kış turizmi, yat turizmi, alışveriş turizmi, şehir turizmi, somut olmayan kültürel miras turizmi gibi farklı turizm türlerinin geliştirilmesi olmalıdır. Ayrıca yabancı sermayenin sektöre girişinin arttırılması amacıyla turizm kent-

leri yaklaşımı geliştirilmelidir. Bunları gerçekleştirirken “çevreye duyarlı” bir yaklaşım ve “yeterli altyapı” çıkış noktaları olmalıdır.

Turizm Türkiye için uluslararası rekabet avantajı olan sektörlerin başında yer almaktadır. Turizmin öncelikli bir sektör olduğunun kamu yönetimi açısından çok iyi anlaşılması ve planlama çalışmalarının bu yönde yapılması çok önemlidir.

Türkiye’de planlanmış turizm çevrelerinde nitelikli yatak kapasitesi üretmek ve bunlar üzerinden bir gelir elde etmek amacıyla daha çok işletme ve yatak kapasitesi üretmeye odaklı bir anlayış benimsenmiştir. Bu nedenle destinasyon planlaması imkânı bulunamamıştır.

Turizmdeki deneyimler ve dünya turizmindeki yeni anlayışlar doğrultusunda planlama anlayışında değişiklikler yapılmalıdır. Bu değişikliğin ana amacı Türkiye turizminde yeni bir “hamle dönemi” başlatmak olmalıdır. Bir taraftan rekabet gücünü artırmak diğer taraftan sürdürülebilirliği sağlamak iki temel yönelim olmalıdır. Her şeyden önce “destinasyon planlaması ve yönetimi” kavramlarını mümkün kılacak bir yasal altyapı hayata geçirilmelidir. “Turizm Kentleri Kavramı” yasal altyapısı ile birlikte tekrar ele alınmalıdır.

Turizm planlamasının ihtisaslaşma gerektiren bir yapısının olması nedeniyle Turizm Merkezi veya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edilen alanlarda turizm aktivitelerine ve yerleşme yapısına yönelik kulanımların koruma statüsüne sahip alanlar ile birlikte bütüncül olarak değerlendirilmesiyle çevrenin ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bakış açısıyla 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun 7. Maddesiyle söz konusu alanlarda her ölçekte plan yapma, yaptırma ve onaylama yetkisi Kültür ve Turizm Bakanlığına verilmiştir. Ancak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluşuna ilişkin 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile korunan alanlarda plan onama yetkisi ayrıştırılarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görev ve yetki tanımı kapsamına alınmıştır. Bu düzenleme Turizm Merkezi veya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edilen alanlarda bulunan korunan alan statüsündeki alanların ayrıştırılması ve bütüncül yürütülmesi gereken planlama süreçlerinin parçalı bir planlama yaklaşımıyla farklı kurumların onama yetkileri kapsamında yürütülmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Turizm planlamasının yeniden ele alınması çerçevesinde bölgesel turizm master planlarının veya destinasyon bazında gelişme stratejileri ve mekânsal planlama kararlarının oluşturulması, üzerinde önemle durulması gereken konulardır. Bu süreçleri koordine etmek üzere turizm sektöründe uzmanlaşmış bir kurumsal yapının ortaya çıkarılması, plan türlerinin ve planlama yetkilerinin bütüncül karar alma süreçlerini sağlayacak biçimde mevcut planlama mevzuatıyla birlikte değerlendirilerek yeniden kurgulanması gerekmektedir. Türkiye, bulunduğu coğrafi konum ve çeşitlilik gösteren iklim yapısı nedeniyle doğal kaynakları açısından çok zengin bir yapıya sahiptir. Ayrıca, Asya ve Avrupa'nın geçiş noktasında bulunması ve birçok farklı medeniyetin anayurdu olması nedenleriyle UNESCO'nun hem "Dünya Miras Listesi", hem de "İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi"nde yer alan değerlere ev sahipliği yapmaktadır. Bu değerlerin, turizme yönlendirilmesine yönelik olarak destinasyon planlamasında alan yönetimi anlayışıyla bütüncül olarak ele alınması, sürdürülebilir turizm yaklaşımının ön planda tutulması gerekmektedir.

Turizm dikkatli bir şekilde planlandığında ve izlendiğinde, korunan alanlar ve çevresinin sürdürülebilir kalkınmasında önemli bir araç olabilmektedir. Koruma önlemleri için gerekli olan mali kaynakların turizm sayesinde kazanılması, ziyaretçiler, yöre halkı ve işletmecilerin bilinçlendirilmesi ve eğitim programları sayesinde de bu hedeflere ulaşılabilir.

Engelsiz turizm anlayışının yerleştirilmesi, fiziksel erişilebilirlik yanında turizm hizmeti sunumunda da eşit yaklaşım anlayışının benimsenmesine yönelik planlama kriterlerinin belirlenmesi ve eğitim faaliyetlerinin sağlanması önemli bir gerekliliktir.

"Klasik turizm" anlayışı, turizm planlamasında sürdürülebilir turizm göstergelerinin izlenmesi ile büyüme ve pazar payı kaygıları olmadan temiz, yeşil, etik, müşteri ve kalite odaklı bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanan "Akıllı turizm"e dönüştürülmeli ve turizm sektörünün yüksek katma değerli bir sektör olması sağlanmalıdır.

Türkiye'nin % 90'ının deprem riski altında olduğu bilgisinden hareketle yerleşim birimlerine yönelik afete duyarlı planlama ve uygulama yaklaşımının benimsenmesi, bu kapsamda da konaklama tesislerinde planlama ve her

türlü izin, ruhsat, lisans, belgelendirme, belge yenileme, tescil, uzatma gibi aşamalarda deprensellik analizi ve olası risklerin azaltılması için tedbir alınmasına yönelik hususların değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Tarihî yapıların deprem risklerinin azaltılmasında da aynı prensiplerden hareketle kurumlar arası koordinasyon sağlanarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Bu değerlendirmeler kapsamında aşağıda yer alan öneriler oluşturulmuştur:

29. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu turizm sektöründeki yeni yaklaşımlar irdelenerek revize edilmelidir.

30. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri kapsamında korunan alan statüsünde bulunan alanların plan yapma, yaptırma ve onama yetkisinin ilgili mevzuat uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı ile birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığına da verilmesi nedeniyle oluşan parçalı planlama yaklaşımına çözüm bulunmalıdır.

31. Parsel odaklı planlama anlayışından vazgeçilmeli ve bu nedenle parsel ölçekli turizm merkezi ilanından kaçınılmalıdır.

32. Planlamada deniz-kum-güneş turizmi ile birlikte diğer turizm türleri geliştirilmelidir.

33. "Arazi Geliştirme (Land development)" anlayışıyla destinasyon odaklı planlamaya geçilmesi, bu amaçla Turizm Merkezlerinde ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde Kültür ve Turizm Bakanlığının tam yetkili olması ve başka kurum ve kuruluşlar ile yaşanan yetki çatışmasının giderilmesi sağlanmalıdır.

34. Turizm amaçlı tahsislerde kurumlar arası uygulama farklılıkları giderilerek Kültür ve Turizm Bakanlığı bu işlemlerde tek yetkili olmalıdır.

35. Turizm Merkezi ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi sınırları, kapsadıkları kentsel alanlar (Kemer, Manavgat, Ahlat, Tatvan, Karasu gibi) dışarıda bırakılacak şekilde revize edilmelidir.

36. "Turizm kentleri" projesi yeniden Kültür ve Turizm Bakanlığı gündemine alınmalıdır.

37. Fiziki planlamanın her kademesinde arazi kullanım kararlarında doğal, kültürel ve tarihî çevrenin korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması ile kıyı alanları, orman alanları başta olmak üzere kamu yararını gözeterek koruma ve kullanma kararları alınmalı; merkezi ve mahalli idareler arasında koordinasyon ve işbirliği güçlendirilmelidir.

38. Turizm gelişiminin söz konusu olduğu alanlarda, yerel halkın da dahil olduğu tüm paydaşların doğal ve kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi; ayrıca katılımcı planlama ve yönetim anlayışının benimsenmesi gerekmektedir.

39. Turizm sektörünün mevsimselliği sebebiyle istihdamda devamlılık sağlanamadığından, işgücünün sürekli istihdam edilebildiği sektörleri tercih etmesinin önüne geçilebilmesi amacıyla "Turizm Çeşitliliği Planlamaları"nın yürürlüğe konularak teşvik uygulamaları ve özel finansman kaynakları sağlanmalıdır.

40. Kültür turizminin teşvik edilmesi ve bu noktada rekabet edeceği diğer destinasyonlar karşısında avantaj yakalayabilmesi için sürdürülebilir turizm anlayışının planlama sistemine entegre edilmesi gerekmektedir.

41. Turizm tesislerinin, sağlıklı bireyler kadar engelli bireyler için de erişilebilir olması için bazı Avrupa Birliği ülkelerinde yasalarla düzenlendiği gibi teşvik edilmelidir.

ALTYAPI

Turizm sektöründe altyapı; ulaşım, içme suyu temini, atık suların ve katı atıkların bertarafı enerji temini ve bilişim sistemlerine erişim gibi birçok süreci kapsamaktadır. Çevre başlığı altında turizm tesislerinin çevreye etkilerinin en aza indirilmesi; planlama başlığı altında ise turizm planlamasının bütüncül olarak ele alınması, destinasyon planlaması yönetiminin geliştirilmesi, altyapı eksikliklerinin giderilmesine yönelik olarak merkezi ve yerel yönetimler ile koordinasyonun sağlanması amacıyla alan yönetimi modelinin oluşturulması değerlendirilmiştir.

Turizm sektöründe altyapı eksikliklerinin giderilmesine yönelik çalışmalar ilgili kamu kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından sürdürülmekle birlikte destinasyon bazında kurumlar arası koordinasyon ve işbirliği yetersizdir.

Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığınca bütçe olanakları çerçevesinde turizm sektörünün altyapı ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla arıtma tesisi yapımı, içme ve kullanma suyu ve termal su teminine yönelik altyapı uygulamaları, turizm yollarının yapımı, çevre düzenleme projeleri, harita etüt ve proje yapımı ile her ölçekte fiziksel planların hazırlanmasına yönelik ödenek aktarımı sağlanmakla birlikte Bakanlığın bütçe olanakları kısıtlıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı genel bütçeden yaklaşık % 0.5 pay almakta olup, bunun 2/3'ü kültür kısmına ayrılmakta ve turizme ayrılan kısmın %75'i de sabit giderler için kullanılmaktadır. Bu nedenle altyapıya yönelik teşvikler sınırlı kalmaktadır.

Turizm sektörünün ihracat gelirlerine katkısı ve ülkemizin uluslararası rekabetçilik anlamında en fazla desteklenmesi gereken sektörü olması göz önünde bulundurularak, Bakanlık bütçesinin gereken seviyeye getirilerek altyapıya dönüşümünün desteklenmesi, bu konuda yerel idareler ile işbirliği ve koordinasyon süreçlerinin tanımlandığı yeni alan yönetim modellerinin oluşturulması sürdürülebilir turizm gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

Özel sektörün altyapıya katkı sağlamasına ilişkin süreçler ve teşvik sistemleri oluşturularak kamu-özel sektör işbirliği olanakları geliştirilmelidir.

Koruma konusunda çalışan dernek, vakıf, birlik benzeri yapıların destinasyon bazında turizm altyapısının geliştirilmesi süreçlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile koordineli olarak faaliyetlerini sürdürmelerine ilişkin işbirliği ortamının geliştirilmesi gerekmektedir.

Korunan alanlarda sivil toplum kuruluşları ile ortak projeler yapılmalıdır.

Bu değerlendirmeler kapsamında aşağıda yer alan öneriler oluşturulmuştur:

42. Planlamada “çevreye duyarlılık” ve “yeterli altyapı” anlayışı hakim olmalıdır.

43. Turizm sektörünün desteklenmesine yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığına yeterli düzeyde bütçenin ayrılması gerekmektedir.

44. Kamu-yerel-sivil-özel işbirlikleri ile doğal tarihsel ve kültürel değerleri "koruma-yaşatma ilkeleri ile işlevlendirerek sürdürülebilir kullanımını sağlayan yerel yönetimlerin desteklenmesi; "destinasyon" ve "turizm kentleri" oluşturma süreçlerinde bu çabaların geliştirilerek turizm altyapılarının finansal açıdan desteklenmesi sağlanmalıdır.

45. Turizm tesislerinin atık su arıtma, atık suyun geri kazanımı, katı atıkların geri dönüşümü ve kendi enerji üretim sistemlerinin kurulması gibi çevre dostu altyapı uygulamaları teşvik edilmelidir.

46. Arıtım maliyetlerini düşüreğinden ve arıtılmış su kalitesini arttıracığından Turizm tesislerinin, atık sularının kaynağında gri su ve siyah su olarak ayrılması konusunda desteklenmesi sağlanmalıdır.

47. Turizmde mevsimsel olarak yoğunluğun yaşandığı yerlerde altyapı ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla yerel yönetimlerin bütçeden daha yüksek ve doğrudan pay almasını sağlayacak mali enstrümanların uygulamaya konulması sağlanmalıdır.